

УДК 342.336.225.66

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.35>

## ПОНЯТТЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

**Проць І.М.,**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін  
Львівського державного університету внутрішніх справ  
ORCID: 0000-0002-6483-0121*

**Скриньковський Р.М.,**

*кандидат економічних наук, професор,  
професор кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій  
Львівського університету бізнесу та права  
ORCID: 0000-0002-2180-8055*

**Петков В.П.,**

*доктор юридичних наук, професор,  
заслужений юрист України,  
головний науковий співробітник  
науково-дослідної лабораторії  
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
ORCID: 0000-0003-4310-5876*

**Проць І.М., Скриньковський Р.М., Петков В.П. Поняття податкових пільг за законодавством України.**

У статті на підставі комплексного системного аналізу чинного законодавства розкривається поняття податкових пільг. Аналізуються питання реалізації податкових пільг, підстави для надання податкових пільг, їх особливості та нормативне закріплення в податковому законодавстві в умовах різних соціально-економічних і політичних змін у державі – пандемії, військової агресії російської федерації, погіршення умов господарської діяльності. Платники податків вправі використовувати податкову пільгу з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування і протягом усього строку її дії. Використання пільг як інструменту правового впливу в податковій сфері дозволяє розширювати перелік використовуваних методів заохочувальної спрямованості, що має позитивний ефект для економічної сфери держави. Досліджено механізм надання податкових пільг платникам податків. Проаналізовано види податкових пільг в Україні і суб'єктів податкового контролю спеціальної і загальної компетенції. Зазначено, що норми законодавства, що визначають підстави, порядок та умови застосування пільг з податків і зборів, не можуть мати індивідуального характеру. Податково-пільгові правовідносини не є самостійними, а виникають та розвиваються у процесі податкової діяльності держави, що обумовлено необхідністю врахування особливостей економічного та правового розвитку. Наголошено, що податкові пільги є формою втілення однієї з базових функцій податків – регулюючої функції, тоді як процес встановлення та надання податкових пільг служить інструментом державного податкового регулювання у практичній діяльності уповноважених державних органів. Важливою характеристикою податкового права є його динамізм, що виражається в інтенсифікації правового регулювання через формування нових правових категорій і правових інститутів. Особливості застосування податкових пільг у податковому і фінансовому праві потребує подальшого дослідження, адже податкові пільги дають змогу цілеспрямовано впливати на економічну поведінку платників податків та підтримувати пріоритетні напрями господарювання.

**Ключові слова:** пільга, державна допомога, певні переваги, платники податків, податковий контроль, податки, збори.

**Prots I.M., Skrynkovskyy R.M., Petkov V.P. The concept of tax benefits under the legislation of Ukraine.**

The article, based on a comprehensive systemic analysis of current legislation, reveals the concept of tax benefits. The issues of implementing tax benefits, the grounds for granting tax benefits, their features and regulatory consolidation in tax legislation in the context of various socio-economic and political changes in the state - a pandemic, military aggression by the Russian Federation, and

deterioration of economic conditions are analyzed. Taxpayers have the right to use a tax benefit from the moment the relevant grounds for its application arise and throughout its entire term. The use of benefits as a tool of legal influence in the tax sphere allows expanding the list of used methods of incentive orientation, which has a positive effect on the economic sphere of the state. The mechanism of granting tax benefits to taxpayers has been studied.

The types of tax benefits in Ukraine and the subjects of tax control of special and general competence have been analyzed. It is noted that the norms of legislation that determine the grounds, procedure and conditions for applying tax and fee benefits cannot be of an individual nature. Tax-privileged legal relations are not independent, but arise and develop in the process of tax activities of the state, which is due to the need to take into account the peculiarities of economic and legal development. It is emphasized that tax benefits are a form of implementation of one of the basic functions of taxes - the regulatory function, while the process of establishing and granting tax benefits serves as a tool of state tax regulation in the practical activities of authorized state bodies. An important characteristic of tax law is its dynamism, which is expressed in the intensification of legal regulation through the formation of new legal categories and legal institutions.

The specifics of the application of tax benefits in tax and financial law require further research, as tax benefits make it possible to purposefully influence the economic behavior of taxpayers and support priority areas of management.

**Key words:** benefit, state aid, certain advantages, taxpayers, tax control, taxes, fees.

**Постановка проблеми.** Через різні економічні, соціальні трансформації, система права та практика правозастосування, часто орієнтується на використання інституту пільг. Пільги прямо залежить від специфіки фінансового та юридичного розвитку. Це зумовлює зростання значущості теоретичних та юридично досліджень основних положень, що мають зв'язок із використанням податкових пільг. Пільга є певним правом, фактом надання певних переваг, спрощення існуючих умов їхньої практичної реалізації.

**Мета дослідження** – визначення поняття податкових пільг за законодавством України.

**Стан опрацювання проблематики.** Питання встановлення податкових були розглянуті у працях науковців: Л.К. Воронова, О.Ю. Дубовик, В.Б. Захожай, Н.П. Кучерявенко, Я.В. Литвиненко, О.І. Луніна, Т.В. Паєнко, О.А. Підлісна, Д.М. Серебрянський, А.М. Соколовська, В.О. Швадченко та інші. Інститут податкових пільг не є новим для держави, але істотно підвищується актуальність теоретико-правового осмислення податкових пільг виходячи із стимулюючого потенціалу в соціально-економічних реаліях воєнного стану. Це зумовлює необхідність розгляду податкових пільг як інструмент удосконалення соціально-економічних правовідносин.

**Виклад основного матеріалу.** Пільга – це звільнення у певному чи повному обсязі від деяких зобов'язань, перевага, додаткове право, надане певним категоріям платників. Для більшої частини дослідників правові пільги є формою переваг, що надаються на законних підставах певним суб'єктам за умови наявності в останніх встановлених законом підстав, у яких зазначена особа отримує можливість у повному обсязі задовольняти свої особисті інтереси.

Досліджуючи категорію «податкова пільга», важливо наголосити, що її зміст безпосередньо пов'язаний з економіко-правовою діяльністю і не обмежується податковою сферою державного функціонування. Подібна ситуація обумовлена тим, що встановлення та надання податкових пільг – наслідок впливу факторів соціально-економічного та іншого порядку.

А.В. Савінова зазначає, що податкові пільги, маючи певні спільні риси з державною допомогою, податковими стимулами і податковими преференціями, є самостійним феноменом, що має особливості, за посередництвом яких відбувається їх відокремлення. Податкові пільги у межах указаних правових понять займають чільне місце, бо виступають: формою державної допомоги, яка охоплює фінансовий та організаційний складник державної підтримки; позитивним податковим стимулом, що активізує правомірну поведінку платників; одним із засобів реалізації податкових преференцій [1, с. 57].

Часті зміни чинного законодавства про податки і збори, що відбуваються в даний час, пов'язані з бажанням законодавця забезпечити належні умови розвитку різних господарюючих суб'єктів з урахуванням їх специфічних інтересів в умовах воєнного стану. У цьому податкові пільги виступають інструментом державної політики з розвитку економічного потенціалу.

Використання пільг як інструменту правового впливу в податковій сфері дозволяє розширювати перелік використовуваних методів заохочувальної спрямованості, що має позитивний ефект для економічної сфери держави. Податкові пільги – це повне або часткове звільнення юридичних і фізичних осіб від сплати податків. Застосування податкових пільг передбачає врахування суб'єктивних особливостей кожного платника, правового та соціального статусу, та конкретного виду діяльності, яким вони займаються [2, с. 196].

Податкова пільга має свої особливості, до яких можна віднести соціальну захищеність, яка зумовлена тим, що створює сприятливі умови для здійснення господарювання у певних сферах діяльності та покращення становища окремих категорій осіб. Законодавство закріплює поняття пільг з податків і зборів, під якими розуміє надані окремим категоріям платників податків та зборів передбачені законодавством переваги порівняно з іншими платниками податків або зборів, включаючи можливість не сплачувати податок чи збір.

У юридичній науці заведено говорити про існування базових підходів до визначення суті змісту такого явища, як податкова пільга:

- формальний ґрунтується на прямій вказівці Податкового кодексу України (далі – ПК України), що може розглядатися як податкова пільга. В основі формального підходу лежить принцип визнання процедури надання податкових пільг через наявність прямої вказівки в законодавчій нормі;
- змістовний, який ґрунтується на визначенні пільг з податків та зборів відповідно до положень ст. 30.1 ПК України [3].

Податкову пільгу не можна визнати структурним елементом податку. У цьому питанні є тенденція використання правового та економічного підходів до розгляду елементів податку, які акцентують увагу на окремих аспектах оподаткування залежно від правового регулювання та економічного значення.

Обов'язкові елементи податку – це ознаки, у разі відсутності яких податок не вважається встановленим та обов'язок щодо сплати податку у платника податків не виникає. Факультативні елементи можуть бути встановлені додатково на розсуд відповідного законодавчого органу. Відповідно до ст. 7 ПК України, яка є основою правового підходу, обов'язковими елементами податку виступають: об'єкт оподаткування; податкова база; податковий період; податкова ставка; порядок обчислення податку; порядок і строки сплати податку. Факультативними елементами податку є: податкові пільги та підстави, за якими вони можуть бути використані. Факультативність податкової пільги є характерною ознакою, до яких можна віднести добровільність, оскільки платник має право використовувати пільги з виникнення правових підстав для застосування протягом періоду дії підстав, відмовитися від використання чи призупинити на певний період. В економічному підході прийнято визначати елементи податку: суб'єкт; об'єкт; масштаб; одиниця оподаткування; джерело сплати; ставка податку; податкова пільга; податкові санкції.

Істотні відмінності згаданих підходів до визначення елементів податків об'єктивно зумовлено різницею у значенні конкретних елементів для правових і економічних відносин. У правовому підході суб'єкти і об'єкти розглядаються у податкових правовідносин, а не в контексті податків. Істотне значення надається податковим санкціям, що пов'язано із змістом норм, що встановлюють відповідальність за протиправну поведінку у сфері податків і зборів.

Як фундаментальний принцип, що використовується в процесі диференціації пільг та інших інструментів податкової політики, виділяють принцип взаємозв'язку податкової пільги та правового статусу платника податків, внаслідок чого з'являється можливість об'єднати платників у відповідні типові групи згідно наявності подібних ознак, що мають значення для процесу.

Введення положення про застосування пільги у конкретних податках свідчить про намір законодавця реалізувати відповідні положення податкової політики, що проводиться в державі, досягти певних цілей: стимулювання правомірної поведінки платника податків; розвиток підприємницької активності; державна підтримка платників податків, які ведуть соціально значиму діяльність. Питання прогресивного оподаткування належить до категорії конституційних, оскільки передбачає переосмислення публічної справедливості у оподаткуванні, направлення пріоритету у бік публічних інтересів [4, с. 442].

Законодавство, що регламентує відносини у сфері податків і зборів, має певну своєрідність, що пов'язано з особливостями правової системи держави, та з динамічністю розвитку різних аспектів фінансово-правових відносин.

Існує низка ситуацій, коли за рішенням законодавця для деяких суб'єктів встановлюються особливі переваги, які схожі з податковими пільгами, але як такі не визначаються. Це товари, роботи і послуги, що не підлягають оподаткуванню.

Говорячи про значення податкових пільг, слід акцентувати увагу на тому, що вони є формою втілення на практиці однієї з базових функцій податків – регулюючої функції, тоді як процес встановлення та надання податкових пільг служить інструментом державного податкового регулювання у практичній діяльності уповноважених державних органів.

Наслідком надання податкових пільг одній категорії платників податків є зниження рівня податкових доходів, що може спричинити погіршення фінансового забезпечення різних функцій публічно-територіальних утворень. Подібні переваги можуть бути встановлені для тих суб'єктів, чий інтереси, з точки зору функціонуючої моделі податкового регулювання, неможливо у належній

мірі втілити та забезпечити, оскільки реалізація зазначеного процесу ускладнюються через вплив соціально-економічних факторів. Податкові пільги можуть бути встановлені для деяких суб'єктів з метою надання сприятливого ефекту та активізації значущої діяльності для суспільства. Добре продумана і керована податкова система сприятиме соціальній справедливості, заохочуватиме інвестиції та сприятиме сталому економічному розвитку [5, с. 12].

Особливостями податкових пільг є встановлення та надання на певний період. Підставою для встановлення та надання може виступати виконання окремих законодавчих вимог; податкові знижки, до яких належать податкові пільги, які полягають у запровадженні спеціальних податкових ставок чи зниження встановлених податкових ставок на певний проміжок часу; податкові кредити, що реалізуються за допомогою скорочення податкових відрахувань шляхом зниження загальної бази оподаткування.

Важливе значення для дослідження змісту податкових пільг є розгляд класифікації за критерієм відшкодування засобів до бюджету, виходячи з якої можна виділити: відплатні – кошти, що підлягають обов'язковому поверненню до бюджету; безоплатні – кошти, що надаються на безповоротній основі.

Зміст податкових режимів визначається податковим законодавством і полягає у встановленні та наданні особливого порядку визначення елементів оподаткування, звільнення від обов'язку щодо сплати окремих податків і зборів. Перелік спеціальних податкових режимів закріплено у ст. 11 ПК України у вичерпному форматі, що безпосередньо пов'язано з особливостями правового статусу суб'єктів, до яких вони застосовуються.

Спеціальним податковим режимам притаманний значний масштаб та комплексний характер у порівнянні з чинним порядком встановлення та надання податкових пільг щодо окремого податку чи збору. Юридичний факт набуття спеціального правового статусу суб'єктом господарювання в окремих випадках доцільно розглядати як один з елементів фактичного складу і лише у сукупності з іншими юридичними фактами [6, с. 136].

Специфіка використання спеціальних податкових режимів полягає в тому, що для встановлення та надання суб'єкти повинні відповідати наступним критеріям: характер діяльності, яку здійснює платник податку, якщо відсутня можливість взагалі або виникають певні складнощі під час відстеження порядку, відповідно до якого може бути визначена податкова база; обсяг доходів, який не перевищує певну межу, встановлену законодавством про податки та збори, оскільки у разі перевищення регламентованого верхнього порогу доходу неможливе застосування окремих податкових пільг.

На думку авторів дослідження «Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання», впровадження ліберального податкового режиму дало можливість зберегти економічну активність та стримати падіння економіки в умовах високих безпекових ризиків і невизначеності [7, с. 29].

У процесі використання спеціальних податкових режимів здійснюється зведення до мінімуму податкового навантаження та отримання певних переваг у порівнянні з іншими платниками податків, їхня правова природа буде тотожною правовій природі, характерній податковим пільгам.

Надання пільг – це сукупність правових засобів та інших правових інструментів, які побудовані в логічно обґрунтовану систему залежно від особливостей впливу на групи суспільних відносин за допомогою яких створюються специфічні правові режими.

Під наданням податкових пільг розуміють врегульований нормами законодавства про податки та збори та акти органів місцевого самоврядування процес встановлення та надання окремим категоріям платників податків переваг, за допомогою яких створюються спеціальні правові режими. Зазначений процес включає стадії: визначення елементів податково-пільгових правовідносин, суб'єктів правових відносин у податковій сфері, до яких відносять уповноважені органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб, і категорій платників податків – одержувачів податкових пільг; об'єктів правових відносин у податковій сфері, які мають отримати економічне стимулювання чи соціальний захист; податків і конкретних елементів оподаткування, з яких створюються спеціальні правові режими; застосування існуючих вимог з надання окремих податкових пільг конкретним платникам податків; вчинення юридично значимих дій для встановлення правового зв'язку між одержувачами податкових пільг і державними органами, до компетенції яких належить надання податкових пільг; контроль державних органів, уповноважених оцінювати законність і ефективність застосування інституту податкових пільг.

Процес надання податкових пільг нерозривно пов'язаний з застосуванням сукупності різноманітних правових засобів, під якими розуміються правові явища, які відбито у інструментах і діях, залучених для задоволення інтересів правових суб'єктів. У результаті відбувається досягнення мети соціально корисної спрямованості, притаманній державі у конкретний проміжок часу.

Серед найбільш значущих і специфічних властивостей, властивих правовим засобам, слід зазначити: правові засоби, що представляють виключно правові феномени, які характеризуються спеціальною юридичною природою, обумовленою певною сукупністю правових норм, і особливою юридичною формою; правові засоби нерозривно взаємопов'язані з цілями правової політики держави, оскільки для практичної реалізації здійснюється створення та розвиток; у єдності правові засоби формують специфічні елементи, що входять до складу правової регламентації та регулювання; гарантом надання та забезпечення правових засобів виступає держава, оскільки без її участі відсутні необхідні механізми, що дозволяють реалізувати регулятивний потенціал права; Результатом застосування правових засобів є виникнення юридичних наслідків.

У юридичній науці представлено ряд класифікацій правових засобів. Залежно від функціональної ролі виділяють регулятивні і охоронні правові засоби. У наданні податкових пільг використовуються регулятивні правові засоби, які сприяють зміні правового статусу окремих суб'єктів правовідносин за умови наявності закріплених у законодавстві підстав для цих трансформацій.

За типом регулювання правові засоби поділяються на нормативні і індивідуальні. Податкові пільги можуть забезпечуватись нормативно-правовими засобами, оскільки переваги для відповідних суб'єктів правовідносин надаються нормами законодавства про податки та збори.

Інша ситуація виникає з класифікацією правових засобів за часом дії, які поділяються на постійні та тимчасові. Враховуючи якісну своєрідність різних податкових пільг, у наданні податкових пільг застосовуються постійні та тимчасові правові засоби, використання яких зумовлено можливостями призначення відповідних пільг на невизначений термін та на конкретний проміжок часу, що пов'язане з метою надання переваг окремим суб'єктам у контексті значення діяльності для розвитку економічного потенціалу країни.

За характером правові засоби прийнято поділяти на матеріально-правові та процесуальні. У даному випадку податкові пільги однозначно забезпечуються матеріально-правовими засобами, оскільки є підставами для отримання окремих переваг у порівнянні з іншими учасниками даних правовідносин у контексті значущості їх функціонування у відповідному статусі для розвитку суспільства.

Залежно від інформаційно-психологічної спрямованості виділяють стимулюючі та обмежувальні правові засоби. Враховуючи сутність та мету застосування податкових пільг у правозастосовній практиці, доцільно відзначити високий ступінь актуальності стимулюючих правових засобів. На основі аналізу правових засобів, що використовуються у наданні податкових пільг, слід зробити висновок про масштабність зазначеного процесу. Податкові пільги динамічно розвивається та постійно трансформуються з урахуванням існуючих реалій у фінансово-правовій сфері.

Податкові пільги пов'язані з фіскальною функцією оподаткування, проте актуальною для теперішнього часу є стимулююча функція податкових пільг.

Враховуючи той факт, що податкові пільги надають певні переваги окремим суб'єктам економічних відносин, ця ситуація створює низку питань щодо справедливості такого особливого становища деяких фізичних і юридичних осіб. Однак встановлення та надання відповідних переваг обумовлено суспільно значущою метою, яка полягає у сприянні стабільному функціонуванню окремих найбільш уразливих суб'єктів економічних відносин чи заохоченню розвитку певних сфер життєдіяльності суспільства.

Пільговий правовий статус вищезгаданих осіб дозволяє реалізувати економічний потенціал за рахунок мінімізації оподаткування, що позитивно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Податкові пільги є основним елементом системи правового стимулювання. У сучасних соціально-економічних реаліях стимулюючий вплив податкових пільг проявляється у аспектах: розвиток економічного потенціалу держави; активізація функціонування суб'єктів економічної діяльності в окремих секторах економіки, які впливають на обороноздатність; адаптація розвитку малого та середнього бізнесу до сучасних економічних реалій; зниження рівня соціальної напруженості населення у вигляді здійснення адресної соціальної підтримки.

Податково-пільгові правовідносини характеризуються низкою принципів: законності виникнення та розвитку податково-пільгових правовідносин; балансу приватних і публічних інтересів у податково-пільгових правовідносинах; обґрунтованості встановлення та надання податкових пільг; справедливості оподаткування та надання податкових пільг; адміністративної доступності податкових пільг. Принцип соціальної справедливості оподаткування – це універсальний принцип податково-го права [8, с. 384].

Усі названі принципи, як основні засади виникнення та розвитку податково-пільгових правовідносин, зумовлюють інституційні особливості. Податково-пільгові правовідносини реалізуються відповідно до вимог законодавства про податки та збори, у тому числі щодо їх вольового характеру.



М. Бліхар, і О. Васильків зазначають, що статті Податкового кодексу України, де зазначаються принципи та елементи є неповними, адже в окремих положеннях наводяться лише визначення, в інших – лише переліки, що створює потребу у розширеному тлумаченні норм [9, с. 211].

Податково-пільгові правовідносини не є самостійними, а виникають та розвиваються у процесі податкової діяльності держави, що обумовлено необхідністю врахування особливостей економічного та правового розвитку. Говорячи про інституційні особливості податково-пільгових правовідносин важливе значення, має їх двоїста правова природа, що виражається у реалізації приватних і публічних інтересів у процесі надання податкових пільг. Податково-пільгові правовідносини виникають та розвиваються у діяльності уповноважених державних органів для удосконалення економічного потенціалу країни; фізичні і юридичні особи зацікавлені у наданні податкових пільг з метою покращення власних економічних показників.

Процес встановлення та надання податкових пільг орієнтований на стан суспільних відносин у зазначеній сфері, що проявляється у законодавчому закріпленні окремих видів податкових пільг і порядку надання за умови наявності документально підтвердженого положення платника податків, через виникнення якого останній отримує право на податкові пільги.

Важливою характеристикою податкового права є його динамізм, що виражається в інтенсифікації правового регулювання через формування нових правових спільностей, які внаслідок диференціації права дедалі частіше об'єктивуються як правових інститутів.

У літературі виділяють ознаки правового інституту: сукупність правових норм; повнота регулювання однорідних суспільних відносин; предметно-функціональна взаємопов'язаність норм, специфічність впливу норм на суспільні відносини; наявність внутрішньої структури інституту; відносна самостійність та можливість формування загальних понять видових явищ. За допомогою правових інститутів здійснюється правове регулювання специфічних з погляду предметного змісту суспільних відносин, до яких належить процес встановлення та надання податкових пільг [10, с. 62].

Податкові пільги як інститут податкового права характеризується ознаками: сукупність правових норм, закріплених чинним законодавством про податки та збори; наявність однорідних суспільних відносин, що складаються у процесі встановлення та застосування податкових пільг; предметно-функціональна взаємопов'язаність норм законодавства, що регламентує особливості встановлення та надання податкових пільг; специфічність впливу норм на суспільні відносини, що полягає у наданні переваг окремим платникам податків з метою розвитку діяльності у соціально-економічних реаліях; наявність внутрішньої структури інституту, зумовленої регламентацією базових положень у законодавстві про податки та збори; відносна самостійність податково-пільгових правовідносин, яка проявляється залежно від процесу надання пільг і від стану податкової системи, соціально-економічної обстановки в визначений проміжок часу; можливість формування понять видових явищ.

**Висновки.** Інститут податкових пільг – це сукупність взаємопов'язаних правових норм, є специфічною частиною податкового права, регулюють відносно самостійний різновид суспільних відносин, що виникають у процесі встановлення та надання податкових пільг фізичним і юридичним особам. Під податковими пільгами слід розуміти регламентовані на рівні законодавства про податки і збори форми мінімізації оподаткування, націлені на створення умов, у яких платники податків, використовуючи законно встановлені методи, вправі знизити розмір бази оподаткування, вибрати знижену ставку податку чи інакше знизити податковий тягар.

Податкові пільги встановлюються з метою активізації правової поведінки суб'єктів конкретних відносин. Якщо податкові пільги використовуються у чіткій відповідності до існуючої економіко-правової ситуації та за наявності необхідних підстав, то платники податків отримують можливість значною мірою зменшити податковий тягар. Водночас виникає об'єктивна необхідність у тому, щоб на постійній основі проводився моніторинг ефективності використання податкових пільг для недопущення виникнення значної шкоди для державного бюджету.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савінова А.В. Співвідношення податкових пільг із іншими категоріями. *Правова позиція*. 2023. № 3 (40). С. 52–58.
2. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Проць І.М., Скриньковський Р.М., Лозинський Ю.Р. Фінансове право України: навчальний посібник. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17>.
4. Єсімов С.С., Проць І.М. Податковий суверенітет держави у контексті правової політики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 441–446.
5. Ружицький Ю., Покотилова О. Емпіричні дослідження місця та ролі податків у суспільстві. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 2. С. 8–13.

6. Курепіна О.Ю. Стимулюючий правовий режим господарювання з умовою набуття суб'єктом господарювання спеціального правового статусу. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 128–136.
7. Горин В.П. Була П.В., Чорноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. С. 23–31.
8. Єсімов С.С. Взаємозв'язок податкового обов'язку з принципами податкового права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 380–385.
9. Бліхар М.М. Васильків О.А. Правова природа податків та зборів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 206–211.
10. Риндюк В.І. Система права в контексті сучасних підходів до праворозуміння. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2022. Випуск 70. С. 59–63.